

CRÒNICA DEL I CONGRÉS INTERNACIONAL JOAN MARAGALL

GEMMA PELLISSA PRADES I MERITXELL TALAVERA I MUNTANÉ
Universitat de Barcelona, Departament de Filologia Catalana
gemmapellisa@gmail.com, meritalavera@hotmail.com

En el marc de les activitats de l'Any Joan Maragall, els dies 28, 29 i 30 de setembre de 2011, es va celebrar el I Congrés Internacional Joan Maragall a la Universitat de Barcelona. L'acte va ser organitzat per la Universitat de Barcelona, Acción Cultural Española (AC/E) i la Institució de les Lletres Catalanes, amb la col·laboració de la Universitat Autònoma de Barcelona i la Universitat Pompeu Fabra. Cal consignar, d'entrada, que l'èxit de participació i la bona marxa del congrés van ser fruit de l'excel·lent gestió del comitè organitzador que, a grans trets, va estructurar-lo d'acord amb les següents àrees temàtiques: 1) Una literatura entre l'art i la música. 2) Poesia *versus* poètica. 3) Pàtria i ciutat en Maragall. 4) Maragall després de Maragall.

El dimarts 27 de setembre tingué lloc l'acte d'obertura del congrés al Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona, amb els parlaments institucionals de Xavier Trias, alcalde de Barcelona; Charo Otegui, presidenta d'AC/E; Xavier Solà, en representació de la Conselleria de Cultura de la Generalitat; i el Dr. Josep Maria Terricabras (UdG), que feu la glosa de Maragall. A més, l'actor Lluís Soler recità fragments de l'obra poètica («Represa d'Haidé», «Oda Nova a Barcelona») i autobiogràfica maragalliana.

L'endemà, un centenar de persones, pertanyents a l'àmbit acadèmic —universitats, instituts i altres entitats culturals—, però també lectors i familiars de Maragall, van assistir a la inauguració del congrés al Paranimf, presidida per Dídac Ramírez. En aquesta sessió es va insistir en la necessitat de desmitificar la figura de Maragall a través de la recerca continuada sobre la seva obra i es va fer una lectura en clau actual del paper actiu i compromès que l'autor va adoptar en unes circumstàncies històriques difícils (les bombes del Liceu, la Setmana Tràgica, l'afusellament de Francesc Ferrer i Guàrdia).

A continuació, la conferència inaugural, a càrrec de Josep Fontana, reprengué el tema ara apuntat amb «Joan Maragall en la Catalunya del seu temps». Fontana va assenyalar la necessitat de contrarestar la imatge de Maragall associada a una posició conservadora i apartada de la realitat. L'estudiós destacà la singularitat de l'autor dins de la burgesia barcelonina, atès que fou capaç de distanciar-se de la pròpia classe social per efectuar judicis analítics sobre la societat que l'envoltava i contreure-hi un compromís cívic, com prova la defensa que féu de Ferrer i Guàrdia arran de la seva condemna.

La intervenció posterior de Josep Murgades al diàleg titulat «El meu Don Joan Maragall», moderat per Enric Cassany, plantejà qüestions provocatives sobre el programa literari, lingüístic i, en definitiva, ideològic de Maragall. Les ob-

servacions incisives de Murgades sobre la conveniència de valorar l'encert de la decisió de Prat de la Riba en no publicar «La ciutat del perdó» a la *Veu de Catalunya* aportaren una perspectiva nova sobre l'actuació del poeta en relació amb l'afusellament de Ferrer i Guàrdia. Murgades recordà que salvar el pedagog no estava en mans de Prat de la Riba, al mateix temps que es tractava d'un personatge incòmode per als catalanistes. Pel que fa a la llengua, indicà que els fonaments de la poètica de Maragall, basada en la Paraula Viva, l'exaltació dialectal, l'espontaneïtat i la ingenuïtat expressives proposaven un model oposat al del gran programa noucentista de codificació lingüística, que acaba triomfant. No sabem quin partit hauria pres Maragall en la polèmica entre fabristes i antifabristes, tot i que Murgades gosà aventurar que potser, per disciplina, hauria seguit la norma. No cal dir que el discurs esperonador de Murgades desencadenà el debat. S'argumentà a favor d'estudiar la llengua de Maragall i la dels escriptors posteriors respecte de la tradició que els havia precedit i d'analitzar l'ús del terme *dialecte* en alguns escrits de l'intel·lectual com a sinònim d'idiòlecte.

Altrament, les aportacions de Joan-Lluís Marfany i de Joaquim Molas coincidiren en el fet de donar testimoni de la pròpia descoberta personal de Maragall, per la qual cosa han de ser considerades documents de gran valor històric i social.

A la sessió de la tarda, la ponència de Cèsar Calmell versà sobre «Joan Maragall i la música», ja que el poeta, aficionat al piano i amant dels espectacles musicals barcelonins del moment, formà part d'una generació d'artistes catalans que hagueren de prendre posicions crítiques respecte del wagnerisme en general i del drama musical en particular, i de la música merament instrumental de l'orquestra de cambra. Calmell es concentrà en com la idea de poesia de Maragall mostra la influència del concepte de ritme universal, que la música conserva, però del qual la poesia s'havia separat.

Després de la pausa es dugueren a terme tres sessions paral·leles de comunicacions, a càrrec de Magí Sunyer («“Amb una nova pietat”: la transformació del mite en Joan Maragall»), Marta Font («Versos en ressonància: lectures maragallianes d'Enric Casasses»), Enric Gallén («Maragall i el teatre»), Àngels Verdguer («Un joc de miralls: Verdguer-Maragall, Maragall-Verdguer»), D. Sam Abrams («Insurrecció: Joan Maragall i l'estètica de la lletjor») i Rafael Roca («Les relacions entre Teodor Llorente i Joan Maragall»).

La jornada es clogué amb la taula rodona «El Maragall dels poetes», moderada per Susanna Rafart i amb intervencions dels escriptors Narcís Comadira, Joan Margarit i Francesc Parcerisas, que explicaren les influències i les relacions poètiques que han mantingut, en la seva escriptura, amb l'obra maragalliana.

Paral·lelament, els assistents que s'hi havien inscrit pogueren gaudir de l'espectacle de Josep Maria Jaumà, «Maragall a casa», en què Jep Barceló donà veu a Maragall a través dels seus escrits al menjador de casa seva, seu actual de l'Arxiu Joan Maragall.

El dijous 29 de setembre va despuntar amb la ponència de Margarida Casacuberta que, a partir del significat del lema «Catalunya endintre», va resseguir el

paper i el compromís de Joan Maragall en el procés de construcció de la «cultura del catalanisme» a través de la seva participació activa en els Jocs Florals i en certàmens literaris diversos.

Es prosseguí amb la segona sèrie de comunicacions del congrés, a càrrec de Magdalena Bosch i Teresa Vallès («La teoria estètica de Joan Maragall i *Nausica*»), Antoni Dalmau («Joan Maragall i l'anarquisme del seu temps»), Eduard Cairol («La poesia com a llengua natural. Episodis d'un tòpic modern: Wordsworth, Emerson, Maragall»), Rosa Estruch («Joan Maragall i la construcció de l'imaginari nacional»), Jorge León («La influencia de Joan Maragall en Antonio Machado») i Marcel Ortín («El Maragall de Josep Carner en el pròleg de la segona edició d'*Els fruits saborosos, 1928*»).

A continuació, Dolça Tormo descrigué circumstanciadament l'Arxiu Joan Maragall, que glossà amb els conceptes «lloc de memòria i centre documental». Conjuntament amb Francesc Ardolino, presentaren el número 0 de la nounada revista *Haidé. Estudis maragallians*.

Miquel M. Gibert abordà la significació i la projecció de la producció teatral maragalliana des de la perspectiva de la seva recepció crítica per la premsa de l'època. La ponència posà en solfa no només el valor literari del conjunt de la seva obra dramàtica, sinó també la seva dimensió politicocultural, fruit del context històric en què s'inscrigué.

A mitja tarda, va tenir lloc a l'Aula Magna la taula rodona «L'edició dels clàssics contemporanis», moderada per Narcís Garolera i amb la participació de Jaume Coll, Jordi Cornudella, Gabriella Gavagnin, Vinyet Panyella i Lluís Quintana.

A la darrera ponència de la jornada, «La *Nausica* (1910) de Maragall», Carles Miralles reflexionà sobre la forma i el gènere d'aquesta peça dramàtica per tal d'il·luminar la poètica de l'escriptor. Així, d'una banda, n'explicità el lloc, el temps, l'estructura, els personatges i els temes. I, de l'altra, s'ocupà de la seva relació entre èpica i tragèdia.

Al vespre, després d'un sopar a l'Ateneu, va desgranar-s'hi la tertúlia «De Maragall al comte Arnau: de poeta a poeta», amb la participació de Joan Casas, a propòsit de l'estrena imminent d'*El comte Arnau* al Teatre Nacional de Catalunya. En qualitat d'assessor de la dramaturgia, avançà detalls en primícia del muntatge, dirigit per Hermann Bonnín, i del procés d'adaptació de l'obra al llenguatge teatral actual.

L'últim dia del congrés, la ponència de Manuel de Torres Capell va obrir nous horitzons de recerca en l'estudi de Joan Maragall des d'una perspectiva interdisciplinària. Així, amb «Joan Maragall, la ciutat i l'urbanisme», el ponent va emprar peces poètiques i articles de premsa de l'autor com a testimoni de la imatge de la ciutat de Barcelona en una època de transformacions urbanístiques substancials.

Tot seguit, va tenir lloc l'última tanda de comunicacions, que constà de dues sessions simultànies. D'una banda, el panell format per Víctor Martínez-Gil («La geopolítica peninsular en Joan Maragall») i Antoni Mora («Dol i malenconia del

temps restant») i, de l'altra, Imma Farré («Joan Maragall a *Juventut*: música i traducció») i Josep Camps («La recepció de Maragall a les antologies de poesia de postguerra, 1945-1968»).

A mig matí, Adolfo Sotelo va abordar —a «Joan Maragall y las letras españolas (1944-1971)»— les relacions de Maragall amb intel·lectuals espanyols com són Juan Chabás, Pedro Laín Entralgo, Dionisio Ridruejo i Miguel de Unamuno, amb el qual el poeta català havia mantingut una interessant correspondència.

En consonància amb la intervenció precedent, Giuseppe Grilli, Heidi Grünwald i Ronald Puppo van dedicar el segon diàleg —intitulat, significativament, «La mirada estrangera»— a la projecció internacional de Maragall a Itàlia, Alemanya i el Regne Unit, respectivament.

En un congrés tan ambiciós com aquest tampoc no hi podia faltar la presentació de les darreres novetats editorials en relació amb els estudis maragallians, que es va dur a terme abans de l'acte acadèmic de cloenda: *Llegir Maragall, ara* (ABRAMS 2010), *Joan Maragall i la Universitat de Barcelona* (CASALS et al. 2011), *No et facis posar cendra. Pensament i religió en Joan Maragall* (MORETA 2010), *Joan Maragall, paraula i pensament* (TERRICABRAS 2011) i *Cartes del festeig* (MARGALL & NOBLE 2011).

La conferència de clausura de Jordi Castellanos, «Joan Maragall: entorn de la seva poesia i de la poesia del seu temps», enllaçà amb el plantejament de Fontana al discurs inaugural, en què havia analitzat la figura de Maragall respecte de la societat que li fou coetània. Així mateix, Castellanos defensà la importància de la funció que Maragall atorga a la pròpia poesia en relació amb la realitat europea i catalana del moment: les noves propostes poètiques, polítiques i socials que marcaren el període comprès entre 1890 i 1910. Però l'exposició no només versà sobre l'estudi de la recepció i el tractament d'aquests estímuls en la crítica i la poesia de l'autor, sinó que també va tractar la influència de la seva obra en els poetes anomenats *maragallians* i la consideració que meresqué com a referent per als seus contemporanis.

El comiat va tenir lloc als jardins de la Universitat de Barcelona. Tanmateix, les activitats complementàries, obertes a tots els assistents, encara van allargar-se fins al cap de setmana. Així, el dissabte dia 1 d'octubre van oferir-se, d'una banda, una visita guiada a l'Arxiu Joan Maragall, conduïda per Jaume Trabal; i, d'altra banda, la ruta literària «Joan Maragall a Barcelona», que va permetre de resseguir les passes de l'autor per la ciutat tot redescobrint els llocs més significatius vinculats als avatars de la seva vida i la seva obra.

En definitiva, el gran seguiment del I Congrés Internacional Joan Maragall, el valor de les contribucions que s'hi presentaren i la constatació que Maragall pot ser, (encara) avui, motiu de revisions, debats i estudis fan augurar una continuïtat que esperem veure materialitzada en noves edicions del congrés. Mentrestant, es publicaran les aportacions del congrés en forma d'actes, una manera òptima de culminar l'Any Maragall i d'afavorir la promoció de noves línies de recerca, en el futur, sobre l'escriptor de la modernitat.

BIBLIOGRAFIA

- ABRAMS (2010): D. Sam Abrams, *Llegir Maragall, ara*, Barcelona: Proa.
- CASALS et al. (2011): Glòria Casals (coord.) i Eduard Juanmartí, Thiago Mori i Pol Serrabassa (eds.), *Joan Maragall i la Universitat de Barcelona. Els estudis de Dret, els amics, la literatura*, Barcelona: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona.
- MARAGALL & NOBLE (2011): Joan Maragall i Clara Noble, *Cartes del festeig*, Glòria Casals (ed.), Girona: Edicions de la Èla Geminada.
- MORETA (2010): Ignasi Moreta, *No et facis posar cendra. Pensament i religió en Joan Maragall*, Barcelona: Fragmenta.
- TERRICABRAS (2011): Josep Maria Terricabras (ed.), *Joan Maragall, paraula i pensament*, Girona: Documenta Universitaria.